

Кімге: ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігіне

Кімнен: Ақтөбе облысы, «Байғанин аудандық мәдениет, тілдерді дамыту, дене шынықтыру және спорт бөлімі» ММ бас маманы Бердешова Орынша Орынбасарқызынан

Орындаған күні: 7.03.2025 жыл

АНАЛИТИКАЛЫҚ ЖАЗБА

Тақырыбы: Мәдениет саласында креативті орталықтар ашудың маңыздылығы

Кілт сөздер: креативті индустрия, мәдениет, креативті орталықтар, шығармашылық әлеует, инновация және технологиялар

I. КІРІСПЕ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына Жолдауында креативті индустрияны экономиканы өркендететін, халықты жұмыспен қамтуға ықпал ететін бағыт ретінде атап көрсеткен еді.

Мемлекет басшысының пайымдауынша, дарынды азаматтарды өзіне тартатын орындар, яғни креативті индустрия орталықтары барлық облыс орталығында болуға тиіс. Онда креативті адамдардың өз өнімін коммерцияландыруына көмек көрсетілуі керек.

Мәдениет саласындағы креативті индустрия – бұл шығармашылық идеяларды, өнерді және мәдени өнімдерді өндіру мен таратуға негізделген экономика саласы. Бұл индустрия мәдениет пен өнерді коммерциялық тұрғыда іске асыруға бағытталған, оның ішінде музыка, кино, әдебиет, дизайн, сән, жарнама, бейнемазмұн, анимация және цифрлық медиа сияқты әртүрлі бағыттар бар.

Креативті индустрияның негізгі ерекшеліктері:

1. Шығармашылықтың маңызы. Бұл сала шығармашылық идеяларды және инновацияларды басты ресурстар ретінде пайдаланады. Құндылықтар тек материалдық емес, мәдени және интеллектуалдық өнімдерде жатыр.

2. Экономикалық әсері. Креативті индустриялар көбіне экономикаға жаңа жұмыс орындарын құрып, табыс әкеледі. Сонымен қатар, олар жаңа технологияларды енгізуге және жаңа нарықтарға шығуға ықпал етеді.

3. Әлеуметтік әсері. Бұл сала қоғамның мәдени дамуына, адамдардың ой-өрісін кеңейтуге және ұлттық мәдениетті сақтау мен таратуға ықпал етеді.

Қазақстанда мәдениет саласындағы креативті индустрияның дамуы үшін үлкен әлеует бар, әсіресе фильм өндірісі, музыка, өнер және дизайн салаларында. Жаңа технологиялар мен интернеттің таралуы бұл индустрияның әлемдік нарықта бәсекеге қабілетті болуына мүмкіндік береді.

Креативті индустрияны дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған тұжырымдамасы Қазақстан Республикасының мәдениет және өнер саласында маңызды рөл атқаратын салаларды дамыту мақсатында әзірленген құжат болып табылады. Бұл тұжырымдама креативті индустрияларды дамытуды көздеп, өнер, мәдениет, дизайн, цифрлық контент, медиа және өзге де шығармашылық салаларда экономикалық өсуді қамтамасыз ету үшін тиімді шараларды белгілеуге бағытталған.

II. НЕГІЗГІ БӨЛІМ

Креативті орталықтар – бұл шығармашылық идеяларды іске асыратын, инновация мен өнердің даму орталықтары. Олар мәдениеттің жаңа бағыттарын қалыптастыруға, жастардың шығармашылық әлеуетін дамытуға және өнер мен мәдениет саласын жаңа деңгейге көтеруге ықпал етеді. Қазақстан үшін креативті орталықтардың маңыздылығы әрқашан жоғары болып қала береді, себебі олар елдің әлеуметтік және мәдени дамуында ерекше рөл атқарады. Бұл орталықтар жаңа мүмкіндіктер мен ресурстарды аша отырып, мәдениеттің әртүрлі салаларын дамытуға, сондай-ақ экономиканың жаңа секторларын қалыптастыруға жол ашады.

1. Шығармашылық әлеуетті дамыту

Креативті орталықтар мәдениет және өнер саласындағы жаңа идеялар мен жобаларды жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Олар жастардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған орындар болып табылады. Орталықтар арқылы түрлі өнер түрлерімен айналысатын адамдар өздерінің шығармашылық қабілеттерін шыңдап, жаңа бағыттар мен идеялар ұсына алады. Сонымен қатар, креативті орталықтар шығармашылық қоғамдастықты қалыптастыруға ықпал етеді, бұл адамдардың бірігіп жұмыс істеуіне және бір-бірінен үйренуіне жағдай жасайды.

2. Экономикалық дамуды қамтамасыз ету

Креативті орталықтар экономиканың жаңа секторларын дамытуға көмектеседі. Олар мәдениет пен өнерді бизнеске айналдыруға мүмкіндік береді, шығармашылық жобалардың коммерциялық негізде жүзеге асуына ықпал етеді. Мысалы, дизайн, кино, музыка және ойын индустриясы сынды салаларда стартаптар мен креативті кәсіпкерлік дамиды. Бұл өз кезегінде жаңа жұмыс орындарын құрып, экономиканың әртараптануына ықпал етеді. Креативті индустрияларды дамыту мәдени туризм мен халықаралық мәдени жобаларға деген сұранысты арттыруға да жол ашады.

3. Мәдениеттің жаһандық деңгейде танылуы

Креативті орталықтар Қазақстанның мәдениетінің әлемге танытылуына ықпал етеді. Мұндай орталықтарда жасалған шығармашылық жобалар мен өнер туындылары халықаралық деңгейде танылуы мүмкін. Бұл Қазақстанның мәдениетін әлемдік аренада таныстырудың тиімді жолы болады. Сонымен қатар, креативті орталықтар әлемнің әртүрлі елдерінен талантты шығармашылық тұлғаларды тартуға мүмкіндік береді, бұл Қазақстанның мәдени имиджін арттыруға ықпал етеді.

4. Әлеуметтік және мәдени интеграция

Креативті орталықтар әлеуметтік интеграцияның маңызды құралы болып табылады. Олар әртүрлі әлеуметтік топтар мен мәдениеттер арасында диалог орнатуға, бір-бірін түсінуге және ортақ құндылықтарды қалыптастыруға мүмкіндік береді. Орталықтар арқылы әлеуметтік топтар мен ұлттар арасындағы қарым-қатынастарды нығайтуға жағдай жасалады. Сонымен қатар, мұндай орталықтар мәдени әртүрлілікті сақтау мен дамытудың бір жолы болып табылады.

5. Инновациялар мен технологияларды енгізу

Креативті орталықтар шығармашылық идеяларды жүзеге асыру үшін жаңа технологиялар мен инновациялық әдістерді қолдануға мүмкіндік береді. Әсіресе, сандық өнер мен медианың, виртуалды шындықтың, 3D принтингтің дамуы, жаңа медиа және интернет-технологиялардың қолданысқа енуі креативті орталықтар арқылы жүзеге асады. Бұл орталықтар шығармашылық салаларда технология мен өнердің интеграциясын қамтамасыз етіп, жаңа индустрияларды қалыптастыруға ықпал етеді.

6. Жастардың шығармашылыққа деген қызығушылығын арттыру

Креативті орталықтар жастарға шығармашылыққа деген қызығушылықты арттырудың және өз идеяларын жүзеге асырудың тамаша алаңы болып табылады. Бұл орталықтар жастарға білім мен

тәжірибе алу үшін қолайлы жағдайлар жасайды, оларды шығармашылыққа тарту арқылы жаңа ұрпақтың мәдениетті бағалауға, өнермен айналысуға және қоғамның дамуына белсенді қатысуға ынталандырады.

2023 жылы Ақтөбе қаласында орналасқан С.Жиенбаев атындағы облыстық жасөспірімдер кітапханасы базасында Қазақстандағы алғашқы креативті орталық өз жұмысын бастады. Жобаның басты миссиясы – Ақтөбе облысы жастарының басын біріктіру, заманға сәйкес еркін форматта жұмыс істейтін креативті орталыққа айналдыру. Аталған жоба өңірдің мәдени және шығармашылық өмірін дамытуға жаңа серпін беріп, жастардың мансаптық жолында табысқа жетуіне қажетті дағдылар мен білімін жетілдіруге өз септігін тигізеді.

Шығармашылық орталық жастардың қызығушылығына байланысты түрлі тақырыптық аймақтардан тұрады. Орталықта түрлі басқосулар, идеяларды бөлісуге арналған комьюнити спейс, IT мамандарға арналған IT студия, анимация орталығы, талантты жандарға арналған дыбыс жазу орталығы мен фотостудия, тақырыптық кітап залдары, ТIKТОК аймақтары, суретшілер, дизайнерлер және сәулетшілерге арналған шеберханалар, кешкі көрсетілімдерге арналған кино экраны бар көше рекреациялық аймағы жастарға ойдағы жобаларын жүзеге асыруға, контент жасауға, таланттарын шыңдауға мүмкіндік береді.

III. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ

Креативті орталықтар әлемнің әр түрлі елдерінде өнер мен мәдениеттің дамуына ықпал ететін маңызды институттар ретінде қызмет етеді. Олар шығармашылық индустрияларды қолдауға, өнер мен мәдениетті жаңа деңгейге көтеруге, сондай-ақ экономикалық және әлеуметтік тұрғыдан пайда әкелуге бағытталған.

1. Ұлыбритания: "Шығармашылық индустриялар" саласы

Ұлыбритания – креативті индустриялардың дамуының көшбасшыларының бірі. Елде креативті индустрияларды қолдауға бағытталған бірнеше мемлекеттік бағдарламалар мен қаржылық қолдау шаралары бар. Лондондағы Shoreditch ауданындағы креативті

хабтар өнер, музыка, дизайн, кино, бағдарламалау және басқа да шығармашылық салаларды біріктіреді. Бұл орталықтар шығармашылық кәсіпкерлер мен өнерпаздарға арнайы кеңселер мен жұмыс алаңдарын ұсынады, сонымен қатар, кәсіби даму мен білім беру бағдарламаларын ұйымдастырады.

Ұлыбританияда "Шығармашылық индустриялар" термині ресми түрде 1990-жылдары енгізілді, бұл сала экономикаға айтарлықтай әсер етеді. Елде креативті кәсіпкерлікті қолдау үшін креативті хабтар мен инкубаторлар құрылып, олар тек шығармашылық индустриялармен шектелмей, инновация мен жоғары технологияларды да дамытуға мүмкіндік береді. Креативті орталықтар шығармашылық кәсіпкерлер үшін желілік мүмкіндіктерді арттырады және бизнестің өсуіне жағдай жасайды.

2. Нидерланд: Амстердамның креативті индустриялары

Нидерландының Амстердам қаласы да креативті индустриялар саласында үлкен тәжірибеге ие. Бұл қалада көптеген креативті хабтар мен стартап инкубаторлары орналасқан, олардың ішінде The Creative Industry Innovation Centre және Stichting Kennisland сияқты жобалар бар. Амстердамда креативті орталықтар шығармашылық мамандарға жұмыс кеңістігін ұсынудан бөлек, өнеркәсіпке арналған инновациялар мен жаңа технологиялар енгізу үшін арнайы жобалар жүргізеді.

Нидерландта креативті индустрияларды дамытуға арналған саясат негізінен мемлекет тарапынан қолдаумен қатар жеке кәсіпкерлердің ынтымақтастығы мен өзара әрекеттесуіне бағытталған. Бұл модель шығармашылық жобалардың коммерциализациясын жеңілдетеді, әрі жаңа идеялар мен инновациялық технологиялардың дамуына мүмкіндік береді.

3. Дания: Копенгаген қаласының креативті хабтары

Данияда креативті индустрияларды дамытуда Копенгаген қаласы ерекше орын алады. Бұл қала шығармашылық кәсіпкерлер мен өнер адамдарын қолдауға арналған көптеген орталықтарды қамтиды. Kulturhuset және The Danish Design Centre сияқты орталықтар дизайн, өнер және мәдениет салаларының дамуына ықпал етеді. Копенгагенде креативті хабтар тек шығармашылық индустрияларды қолдап қана қоймай, қоғамды біріктіруге және мәдени әртүрлілікті насихаттауға бағытталған жобаларды жүзеге асырады.

Даниядағы креативті орталықтар ынтымақтастықты қолдайды және өнеркәсіптер арасындағы шекараны жоюға тырысады. Бұл

жерлерде әртүрлі сала өкілдері – дизайнерлер, бағдарламашылар, архитекторлар және кәсіпкерлер – бірлесіп жұмыс істейді, бұл өз кезегінде инновациялық идеялардың пайда болуына жағдай жасайды.

4. Сингапур: Технология мен мәдениеттің үйлесімі

Сингапурде креативті орталықтардың дамуында ерекше бағыт – мәдениет пен жоғары технологиялардың үйлесімі. Сингапурдағы Singapore Media Academy және The ArtScience Museum сияқты орталықтар мәдениет пен өнердің жаңа технологиялармен байланыстыратын жобаларды жүзеге асырады. Бұл елде креативті орталықтар мәдениетті цифрландыруға, жаңа медиа мен сандық өнерді дамытуға үлкен көңіл бөледі.

Сингапурде шығармашылық индустриялар жоғары технологиялармен қатар дамып, инновацияларға жаңа бағыттар ұсынады. Мұнда жасалған жобалар әлемге танылып, халықаралық деңгейде мәдени шығармашылықты насихаттауға ықпал етеді. Бұл модель әлемдегі басқа елдер үшін үлгі бола алады, себебі технология мен мәдениеттің интеграциясы жаңа мүмкіндіктерді ашады.

5. Австралия: "The Creative Exchange" орталығы

Австралиядағы The Creative Exchange орталығы шығармашылық индустрияларды дамытуда жаңа идеялар мен мүмкіндіктердің қалыптасуына септігін тигізеді. Бұл орталықтар өнерпаздар мен дизайнерлерге жұмыс алаңдарын ғана емес, сондай-ақ білім беру мен кәсіби даму бағдарламаларын да ұсынады. Австралияда креативті орталықтардың әлеуметтік функциясы да маңызды, себебі олар мәдени әртүрлілікті және әлеуметтік теңдікті қолдауға бағытталған жобаларды жүзеге асырады.

Шетелдердегі креативті орталықтардың тәжірибесі көрсеткендей, бұл орталықтар тек шығармашылық салалардың дамуына емес, экономика мен қоғамның түрлі аспектілерінің өркендеуіне де ықпал етеді. Олар жаңа бизнес-идеялар мен жобалардың жүзеге асуына мүмкіндік береді, мәдениетті әлемге танытудың тиімді жолы болып табылады. Қазақстан үшін шетелдік тәжірибе өз креативті орталықтарын ашу мен дамытуда құнды үлгі бола алады.

IV. ҚОРЫТЫНДЫ

«Креативті сектор – ұлттың мәдениеті мен құндылықтарын дәріптеудің заманауи тәсілі. Бүгінгідей сын-қатерлер жағдайында ұлттық ерекшелікті сақтап, дамытудың маңызы зор. Бұл ретте

креативті орталықтарды ашу Қазақстан үшін өте маңызды стратегиялық қадам болып табылады. Олар тек мәдениет пен өнердің дамуына ғана емес, экономика мен қоғамның түрлі аспектілеріне де оң әсер етеді. Креативті орталықтар шығармашылық әлеуетті дамытудың, ұлттық мәдениетті сақтаудың және заманауи технологияларды енгізудің тиімді құралы болып табылады. Бұл орталықтар өнер мен мәдениетке жаңа тыныс береді, халықаралық деңгейде танылуға ықпал етеді, жаңа жұмыс орындарын құрып, экономиканың әртараптануына жәрдемдеседі.

Креативті орталықтар – бұл өскелең ұрпақтың болашағына салынған инвестиция.

ҰСЫНЫСТАР:

1. Құрылымдық қолдау көрсету:

Креативті орталықтардың инфрақұрылымын дамыту үшін мемлекеттік және жеке инвестицияларды тарту.

Орталықтардың жұмысын қамтамасыз ету үшін салықтық жеңілдіктер мен субсидиялар ұсыну.

2. Білім беру бағдарламаларын енгізу:

Шығармашылық саладағы мамандарды даярлау үшін арнайы білім беру бағдарламаларын әзірлеу.

Жастарға арналған мастер-класстар, тренингтер және семинарлар ұйымдастыру.

3. Инновациялық жобаларды қолдау:

Жаңа технологиялар мен цифрлық құралдарды пайдалану арқылы шығармашылық жобаларды дамытуға жағдай жасау.

Креативті жобаларға арналған гранттар мен байқаулар ұйымдастыру.

4. Қоғамдық қатысуды арттыру:

Креативті орталықтардың қызметін кеңінен насихаттау үшін ақпараттық кампаниялар жүргізу.

Қоғамдық пікірді ескере отырып, орталықтардың жұмысын жетілдіру үшін кері байланыс механизмдерін енгізу.

5. Халықаралық ынтымақтастықты нығайту:

Шетелдік креативті орталықтармен тәжірибе алмасу және бірлескен жобаларды жүзеге асыру.

Халықаралық көрмелер мен фестивальдерге қатысу арқылы ұлттық мәдениетті таныту.

Осы ұсыныстарды жүзеге асыру арқылы мәдениет саласында креативті орталықтардың тиімділігін арттыруға, шығармашылық индустриялардың дамуына және ұлттық мәдениеттің өркендеуіне қол жеткізуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Креативті индустриялар: теориясы және тәжірибесі» / Н.Е. Әбдірахманова, М.Ә. Қалиев, Алматы, 2019.
2. «Шығармашылық экономика» / Дж. Хэфті, Лондон, 2005.
3. «Мәдениет саласындағы инновациялар» / А. С. Молдабекова, Нұр-Сұлтан, 2020.
4. «Креативті индустриялар: теориясы мен практикасы» / С. Б. Абдурахманов, 2018.
5. «Креативті индустрияларды дамытудың 2021 - 2025 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 30 қарашадағы № 860 Қаулысы

